vărul, Bucureşti, 1932; I. Torouţiu, *Studii şi documente literare*). Republicarea unor scrisori după surse actuale („Manuscriptum", „Anale de istorie", „Magazin istoric") are în vedere unitatea şi utilitatea unui asemenea volum.

În funcţie de conţinut şi timp, corespondenţa poate fi plasată în trei mari perioade, cu orientări specifice: în preajma şi după războiul de independenţă; ultimul deceniu al secolului al XIX-lea; primele două decenii din secolul al XX-lea, cu anul *Neoiobăgiei* (1910) ca punct nodal (p. VII—VIII din *Introducere*). În general, documentele oferă preţioase informaţii, cu caracter biografic, în măsură „să adîncească portretul moral şi spiritual al criticului", date asupra unor militanţi ai mişcării muncitoreşti şi socialiste de la noi, informaţii asupra diverselor aspecte ale mişcării muncitoreşti şi socialiste, asupra raporturilor lui Constantin Dobrogeanu-Gherea cu oameni de ştiinţă, cultură şi literaţi.

Reţine atenţia străduinţa editorilor de a ne oferi texte transcrise corect şi însoţite de numeroase şi valoroase indicaţii, referitoare la diferite persoane, evenimente, lucrări etc. Remarcăm utilitatea celor cîteva documente anexe şi a indicelui de nume din finalul volumului.

Atît întregirea datelor asupra personalităţii şi activităţii eminentului militant al mişcării socialiste din România, cît şi sporul de informaţii pentru problematica mişcării socialiste şi muncitoreşti, pentru unele evenimente şi fenomene proprii epocii în care a trăit Constantin Dobrogeanu-Gherea, impun volumul ca un instrument indispensabil cercetătorului istoriei moderne, istoriografului literar care are în vedere aceeaşi perioadă.

D. D. Rusu

CASSIUS DIO, *Istoria romană*, vol. I, traducere şi note de conf. univ. dr. A. Piatkowski, studiu introductiv de prof. univ. dr. Gh. Ştefan, Ed. ştiinţifică Buc., 1973, 819 p.

Opera lui Cassius Dio, reprezentant al istoriografiei greceşti din sec. al III-lea, prezintă o importanţă cu totul aparte pentru istoria poporului român. Aceasta întrucît, toate celelalte scrieri care se ocupau în mod deosebit de istoria regiunilor de la Dunărea de jos şi de cea a războaielor daco-romane nu s-au conservat pînă în zilele noastre. *Istoria romană* (ʿΡωμαικά sau Ρωμαικὴ ἱστορία a lui Cassius Dio rămîne, aşadar, singurul izvor istoric mai amplu pentru evenimentele amintite. Partea ce ne interesează în special ni s-a păstrat, din păcate, doar sub forma unor rezumate tîrzii întocmite de scriitorii bizantini Xiphilinus şi Zonaras.

Istoriografia noastră a manifestat, foarte de timpuriu, un real interes pentru acest istoric al antichităţii. Miron Costin şi fiul său Nicolae, stolnicul Constantin Cantacuzino, învăţatul domn Dimitrie Cantemir şi reprezentanţii Şcolii ardelene l-au folosit, indirect ori direct, în lucrările lor.

Traducerea parţială a acestei lucrări de către Anghel Demetrescu (cărţile LXI—LXXX, Buc., 1878) a însemnat un real serviciu făcut ştiinţei istorice româneşti. Se punea, astfel, la îndemîna cercetătorilor, un izvor de mare valoare ce putea fi utilizat cu mai multă uşurinţă. G. Popa-Lisseanu a reprodus, în volumul al II-lea al lucrării sale *Dacia în autorii clasici* (Buc., 1943), fragmente din cărţile LXVII, LXVIII, LXXI în traducerea lui Anghel Demetrescu, cărora le-a adăugat şi cîteva decade din cărţile LI şi LIV în traducere proprie.

Ceea ce s-a realizat în trecut nu mai corespunde, însă, stadiului actual de dezvoltare atins de ştiinţa românească. Progresele înregistrate de studiile istorice, interesul tot mai larg pentru antichitate fac cu atît mai necesară traducerea şi tipărirea, după normele moderne, a operei istoricilor greci şi latini, în primul rînd a acelora fără de care studierea istoriei geto-dacilor ar fi cu neputinţă.

https://biblioteca-digitala.ro

Iată de ce, noua traducere a istoriei lui Cassius Dio, făcută de conf. univ. Adelina Piatkowski, constituie o apariţie tipografică care vine în întîmpinarea unei vechi şi reale necesităţi. Volumul I oferă celor interesaţi primele 44 de cărţi (I—XLIV) în care este narată istoria Romei de la origini pînă la moartea lui Caesar. Următoarele 36 de cărţi (XLV—LXXX) vor forma, probabil, conţinutul volumului al II-lea.

Traducerea a fost făcută, ne-o spune autoarea (p. 25), după textul stabilit de Ursulus Philippe Boissevain, ediţia 1898—1931, în patru volume, Weidmann, Berlin, retipărită întocmai în 1962. Pentru fragmente a fost utilizată şi ediţia Joanes Melber, apărută la Teubner în 1895.

Textul traducerii este însoţit de un amplu *Comentariu* (p. 615—819), nu mai puţin de 204 p., comentariu care face dovada unei înalte erudiţii. Cercetătorul, ori cititorul interesat de istorie, este astfel avizat permanent de veridicitatea faptelor. Autoarea realizează ceea ce se poate numi o traducere critică. Istoria lui Cassius Dio ni se prezintă, astfel, la adevărata ei valoare. Se fac, continuu, trimiteri la operele altor istorici greci şi latini care s-au ocupat de aceeaşi perioadă dintre care unii au fost cunoscuţi şi utilizaţi de Cassius Dio (Titus Livius, Tacitus, Plutarh etc.). Sînt citaţi adesea în note, pentru precizarea, confirmarea ori infirmarea unor date sau fapte : Titus Livius, Appian, Dionysios din Halicarnas, Plutarh, Cicero, Sallustius, Velleius Paterculus, Plinius, Suetonius, Macrobius, Valerius Maximus, Strabon, Caesar etc., amintind, fără să respectăm cronologia, doar pe aceia la care autoarea traducerii face cele mai multe referiri.

Alături de scrierile acestora, prof. Adelina Piatkowski a folosit, pentru *Comentariul* traducerii, lucrările celor mai prestigioşi cercetători din Europa în acest domeniu (J. Carcopino, Mathias Gelzer, G. Geyer, A. Klotz, F. Millar, F. Miltner, J. van Ooteghem, E. Schwartz, R. Syme).

Volumul este precedat de un *Studiu introductiv* semnat de prof. univ. Gh. Ştefan, în care este înfăţişată viaţa şi opera istoricului Cassius Dio, subliniindu-se, cum era şi firesc, importanţa acestei lucrări pentru istoria românilor.

Ţinuta ştiinţifică a acestui volum este dublată de o frumoasă ţinută grafică. Patru hărţi *(Italia în timpul Republicii, Campaniile lui Pompeius în Asia, Campania lui Caesar în Galia, Grecia, în sec. I. î.e.n.)*, de indiscutabilă şi imediată utilitate sînt anexate volumului.

Apariţia primelor 44 de cărţi din opera lui Cassius Dio, în traducerea şi comentarea conf. univ. Adelina Piatkowski, constituie un eveniment editorial deosebit de important. Următorul volum, care va grupa probabil celelalte 36 de cărţi ale operei lui Cassius Dio, este aşteptat cu un deosebit interes.

N. Toderaşcu

FERNAND GAMBIEZ, *Libération de la Corse*, Hachette Littérature, Paris, 1973, 318 p.

Apariţia unei noi colecţii „La libération de la France", sub conducerea distinsului istoric H. Michel, subliniază orientarea istoriografiei contemporane franceze spre adîncirea cunoaşterii istoriei mişcării de rezistenţă, factor decisiv în eliberarea Franţei. Pentru specialişti, ca şi pentru cei mulţi dornici de a cunoaşte în mod mai amănunţit acest fenomen multiform care a fost rezistenţa în general şi cea franceză în special, apariţia noii colecţii constituie o mare satisfacţie.

Prima lucrare din seria celor care se vor ocupa cu „Eliberarea Franţei" aparţine generalului Fernand Gambiez, preşedintele comisiei militare din cadrul „Comitetului de istorie al celui de al doilea război mondial" şi vicepreşedinte al Comisiei internaţionale de istorie militară comparată.

https://biblioteca-digitala.ro